

RAZVOJNI CENTER MURSKA SOBOTA

MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA

Zelena Mestna občina Murska Sobota

Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020

Predlog izhodišč za širšo obravnavo

Pripravili: Mag. Mojca Breščak, univ.dipl.ekon. in sodelavci Mestne uprave MO Murska Sobota

9.12.2013

Cilj Zelena Mestna občina Murska Sobota 2020 je zahteven projekt, ki zahteva konsenz vseh deležnikov v občini. Od Mestne uprave pa zahteva kakovostno upravljanje s ciljem povečanja učinkovitosti in zadovoljstva prebivalcev, vključevanje prebivalstva v razvoj občine in zagotavljanje prednosti javnemu interesu pred zasebnim.

VSEBINA

1. Uvod

2. Zelena Mestna občina Murska Sobota – okoljsko trajnostna občina 2020

3. Temeljni cilji razvoja MO Murska Sobota do leta 2020

- 3.1. Cilj 1: Zelena ekonomija
- 3.2. Cilj 2: Vodilna vloga Mestne občine Murska sobota v regijski okoljski politiki
- 3.3. Cilj 3: Trajnostna gradnja
- 3.4. Cilj 4: Trajnostna mobilnost
- 3.5. Cilj 5: Nič odpadkov
- 3.6. Cilj 6: Nizki ogljični odtis
- 3.7. Cilj 8: Čista voda
- 3.8. Cilj 9: Čisti zrak
- 3.9. Cilj 10: Lokalna hrana

4. Področja razvoja MO Murska Sobota do leta 2020 z naborom projektnih idej

4.1. Področje: EKONOMIJA

Podjetništvo in gospodarstvo
Turizem
Kmetijstvo

4.2. Področje: VAROVANJA OKOLJA IN NARAVNEGA in KULTURNEGA BOGASTVA

Obnovljivi viri energije
Učinkovita raba energije
Varovanje okolja in naravnih habitatov
Naravna in kulturna dediščina
Degradirana območja

4.3. Področje: TRANSPORT IN IKT KOMUNIKACIJE

4.4. Področje: ŽIVLJENJE IN BIVANJE

Sociala
Izobraževanje in varstvo
Kultura
Podeželje
Stanovanjska problematika
Mladina

Uvod

Za usmeritev pri pripravi Vizije razvoja Mestne občine Murska Sobota je postavljeno izhodišče »**Zelena Mestna občina Murska Sobota**«. Ta dokument na kratko predstavlja nujna področja ukrepanja in pričakovanja, ki naj bi bila na dolgi rok izpolnjena, če želimo vzpostaviti Zeleno Mestno občino Murska Sobota. Koncept 'Zelena občina' zahteva trajnostni vidik pristopa k reševanju slehernega problema občine. Za uspešen razvoj občine je v prvi vrsti nujno potrebno:

- vizija in strategija razvoja občine, ki ima podporo Mestnega sveta in občanov,
- izgrajevanje in krepitev zaupanja v občino,
- partnerstvo na več ravneh in področjih delovanja z lokalnim okolje,
- identificiranje in vključevanje ključnih dejavnikov, pomembnih za razvoj,
- izvedba projektov, ki rešujejo probleme občine in spodbujajo in podpirajo razvojne cilje občine.

Kako do zelene občine?

Pri opravljanju svojih nalog in obveznosti so občine, predvsem mestne izpostavljene gospodarskim težnjam in tehnološkemu razvoju, sočasno pa se soočajo s klimatskimi spremembami, težnjami po čim čistejšem in zdravem bivalnem okolju ter varovanju narave in naravnih virov.

Izzivi s katerimi se sooča Mestna občina Murska Sobota pa so:

- ustvariti čim boljše in zanimivo poslovno okolje in s tem možnosti čim večjih zaposlitev v gospodarstvu, ki bo temeljijo na znanju,
- stalen boj proti revščini in socialni izključenosti,
- zagotoviti učinkovito varovanje okolja in habitatov,
- zmanjšati ekološki odtis občine,
- odzvati se na demografske spremembe in obvladovati kulturno raznolikost.

Občina ima pomembno, če že ne osrednjo vlogo pri zagotavljanju trajnostnega razvoja. To pa zahteva, da se uskladijo okoljski, socialni, kulturni in gospodarski cilji. Le-ti se praviloma težko zastavi brez kompromisov vseh vpletenih strani.

Občina si zato mora prizadevati da:

- še naprej razvija skupno dolgoročno vizijo trajnostnega mesta,
- okrepi zmogljivost za sodelovanje in trajnostni razvoj v lokalni skupnosti in v občinski upravi,
- povabi vse sektorje lokalne skupnosti, da učinkovito sodelujejo pri odločanju,
- sprejema javne, odgovorne in pregledne odločitve,
- sodeluje učinkovito in v duhu partnerstva z občinami v regiji, drugimi mesti in vladnimi resorji.

Predlog področij, ki jih obravnava Vizija Mestne občine Murska Sobota do leta 2020 je:

- **Ekonomija,**
- **Varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva,**
- **Transport in IKT komunikacije ter**
- **Življenje in bivanje.**

Osnovne aktualne informacije za vsako področje, ki ga bomo definirali posebej:

- ✓ Razlaga
- ✓ Problematika
- ✓ Ključni pristop k reševanju problema
- ✓ Projekti (za vsak projekt mora biti pripravljena tabela z osnovnimi informacijami)

Zelena Mestna občina Murska Sobota - okoljsko trajnostna občina 2020

Netrajnostno naravnana urbanizacija in poselitvena politika v preteklosti, je povzročila številne okoljske probleme, ki jih je potrebno zmanjšati. Učinek okoljskih problemov v mestih se namreč še posebej hitro in močno čutiti, če mesto svojo vlogo varuha okolja zanemari ali celo opusti. Izginjanje habitatov in zmanjševanje biotske raznovrstnosti, propadajoče in zanemarjene stavbe, degradirana območja, hrup, slab zrak, pomanjkanje in onesnaženost pitne vode, kupičenje odpadkov, gost promet – vse vodi v različne zdravstvene probleme in znižuje kakovost življenja v mestih, s tem pa se znižuje tudi privlačnost mesta za vlaganje in priseljevanje. Mesto Murska Sobota sodi med mala evropska mesta, zato nima vseh težav velikih mest, to pa še ne pomeni, da teh ni.

Če se razmere v mestu slabšajo, se prebivalci mest vse hitreje in pogosteje selijo na obrobja, s čimer povzročajo širjenje mestnega področja in ustvarjajo spalna naselja, ki učinke okoljskih problemov samo še stopnjujejo, saj se s tako poselitvijo promet še povečuje, z gradnjo nove infrastrukture pa še dodatno posega v kmetijske površine in naravno okolje. S problemom spalnih naselij se soočajo tudi mala evropska mesta in tudi Mestna občina Murska Sobota.

Zelo očiten je tudi trend gradnje novih nakupovalnih centrov na obrobju mest, kar dodatno povzroča povečanje prometa in obremenjujočih posegov v okolje z dodatno infrastrukturo. Mestno središče pa propada in izumira.

Politika trajnostnega razvoja urbanega območja mora v prihodnje zahtevati celovit pristop, saj so okoljske zadeve na urbanih območjih zapletene in prepletene, v urejanje teh vprašanj pa so vključeni različni akterji, poleg tega gre največkrat za mnogovrstne rešitve. Na to kažejo nekateri obstoječi Evropski programi, kot je nam najbolj znan Evropski teden mobilnosti.

Na temelju obstoječega stanja se izpostavljajo štiri najbolj aktualne teme:

- trajnostno upravljanje urbanih okolij (z vzpostavljanjem sistemov ravnanja z okoljem in načrti ravnanja z okoljem),
- trajnostni urbani promet,
- trajnostna gradnja in
- trajnostno urbanistično načrtovanje.

Vse te teme pa morajo biti med seboj tesno povezane.

Brez dvoma glavna teža reševanja okoljskih problemov v mestu sloni na občini oz. mestni upravi. Občina mora zato postaviti dolgoročne, enotne in celovite politike za izboljšanje kakovosti življenja v urbanih območjih, in oživiti mesta tako, da postanejo atraktivna za prebivalce, ne škodujejo zdravju in zagotavljajo visoko kakovost življenja. Ob okoljskih je seveda treba enakovredno upoštevati tudi gospodarske, socialne in kulturne vidike razvoja mest.

Glavni ukrepi Mestne občine Murska Sobota se morajo nanašati na trajnostni razvoj. V sled globalnim ciljem pa je potrebno slediti ciljema:

1. trajnost življenjskega prostora in okolja,
2. integracija strategij za izboljšanje življenjskega standarda in trajnostnega upravljanja okolja.

Zaostrovanje okoljske politike v Evropski uniji že danes sili mesta v izpolnjevanje različnih kriterije. Cilj mesta M. Sobota pa ni izpolnjevali le zakonskih zahtev, ampak biti korak pred njimi in si s tem pridobiti konkurenčno prednost pred ostalimi mestnimi okolji tako na področju investicij in gospodarstva kot tudi pri kakovosti življenja in bivanja prebivalcev. Cilj vzpostavitve zelenega mesta

vodi tudi do trajnostnega razvoja mesta. Trajnostni razvoj se izogiba količinskemu materialnemu razvoju z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja ter ohranja biološka raznovrstnost.

Vizija

Cilj Zelena MO M. Sobota 2020 je izgradnja močne lokalne skupnosti, živahnih in aktivnih sosesk ter nacionalno in čezmejno priznано mesto Murska Sobota, kjer se stikajo potrebe prihodnjih generacij.

Vodilna vloga

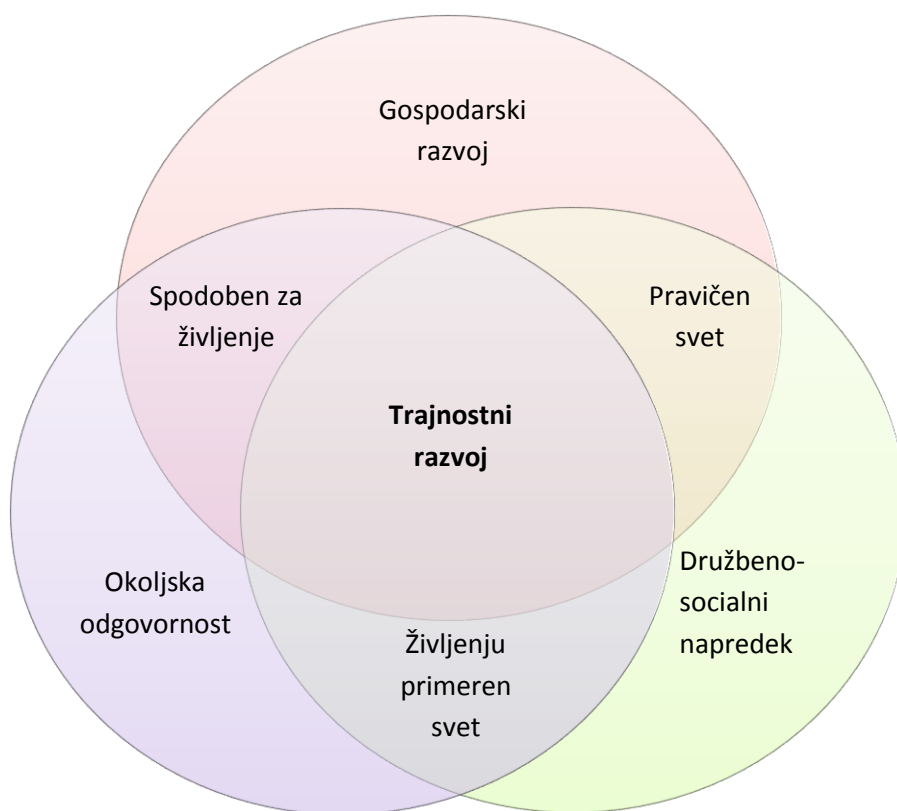
Mestna uprava mora postati pobudniki zelenega razvoja tako mesta, občine kot regije.

Ukrepanje

Priprava programa do konca leta 2020 s podrobnim načrtom in identifikacijo projektov za prihodnja štiri.

Partnerstvo

Mestna uprava sama ne more izvesti programa v celoti, zato potrebujejo na mestni in regijski ravni trajno zavezništvo, ki si je zastavilo enake cilje.

Okoljska trajnost pa je proces, kjer se zagotavlja, da interakcije z okoljem potekajo skladno z načelom ohranjanja okolja v največji možni meri naravno oz. naravi prijazno, kjer se konstantno teži k idealnim razmeram. Do neravnovesja prihaja, ko se naravni kapital (vsota vseh naravnih virov, ki so nam na voljo) porablja hitreje, kot pa se ti viri obnovljajo.

Pri pripravi izhodišča za Vizijo MO Murska Sobota do leta 2020 smo si zastavili 10 temeljnih ciljev razvoja

Cilj 1: Zelena ekonomija

Zelena ekonomija se osredotoča na zdravo okolje, ki ugodno vpliva na človekovo počutje. Zelena ekonomija prinaša ekonomsko politiko, ki varuje okolje in življenje v njem. Postaja zmagovalna strategija multinacionalk in gonilo razvoja lokalnih ekonomij.

Npr. lokalna samooskrba s hrano in energijo je v zavedanju lokalnega prebivalstva vedno verjetnejša in logične rešitve, ki osvobajajo lokalne skupnosti odvisnosti od globalnih multinacionalk. Prve pozitivne izkušnje spodbujajo ljudi, da se ozrejo po lastnih virih (geotermalna energija, biomasa, veter, itd.) in jih uporabijo v vrednost zase in za širšo lokalno in tudi globalno skupnost. Trajnostni razvoj in model cvetočega planeta sta razumljiva koncepta, ki se vztrajno širita na vse nivoje našega življenja in delovanja.

Zelena ekonomija je vidna v procentih. Pojavlja se na seznamu ključnih akterjev BNP držav, Evropske Unije, v korporativnih poročilih.

Občina mora zato v prihodnje aktivneje podpirati razvoj zelenih zaposlitev, v kar pa se lahko vključijo tudi raziskave in razvoj, inovativni inkubatorji, zeleni tehnološki poklici, itd. Razmišlja lahko tudi korak naprej in revitalizira degradirana območja mesta in okoliških naselij in v njih vzpostavi zelena območja za delo in posel in tja umešča podjetja, ki se ukvarjajo z zeleno tehnologijo in storitvami. Na teh območjih lahko vzpostavi zeleno infrastrukturo, uvede okolju prijazno obnovo in gradnjo ter onliko. S tem lahko postane vodilna na področju prehoda na zeleno občino. Mestna uprava lahko pomaga tudi lokalnemu gospodarstvu pri prehodu na okolju prijaznejšo gospodarstvo (npr. priklop na toplovod, javni prevoz, svetovanje & podpora, znižanje administrativnih ovir, itd.).

Gospodarski razvoj občine se mora osredotočati na svoje najmočnejše sektorje in hkrati spodbujati nove. Na področju zelenega gospodarstva predvidevamo, da bodo v naslednjih desetih letih rasli predvsem čista tehnologija, zelena gradnja, upravljanje s surovinami in reciklaža, lokalna hrana in trajnostne storitve ter izobraževanje skladno z rastočimi panogami.

Vsekakor pa zelen razvoj ne sme zavirati razvoja občine na drugih področjih, kot sta sociala in družba ter za vsako ceno zaustavljati tehnološki razvoj in ovirati razvoj novih delovnih mest.

Vir: Mojca Dekleva, 2012

Cilj 2: Vodilna vloga Mestne občine Murska Sobota v regijski okoljski politiki

Na globalne klimatske spremembe ima Mestna občina Murska Sobota le malo vpliva. Lahko pa pripomore k temu, da sama zmanjšuje ogljični odtis in daje velik poudarek ohranjanju naravnih virov in naravnega okolja.

Prav klimatske spremembe silijo občino v okoljske projekte in v sprejemanje odgovorne okoljske politike, tudi če le-te nebi nalagala zakonodaja. Občina se danes srečuje s poplavami, sušo, ekstremno vročino, neurji, kot jih še ni bilo. Celotna Mestna občina Murska Sobota je obkrožena s polji, na katerih so leta intenzivnega kmetijstva kontaminirala vodne vire in ogrozila zdravje prebivalstva. Mestna občina Murska Sobota si mora prizadevati, da se v bližini bivalnih naselij uvede zgolj integrirano ali celo bio kmetijstvo.

Neurja in posledice

Poplave bližnjih rek in potokov

Suša vpliva na agrarno okolje okoli malih mest

V Sloveniji Zakon o varstvu okolja (ZVO) v 38. členu mestnim občinam nalaga, da pripravijo programe varstva okolja in operativne programe za svoje območje. Ti programi ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom varstva okolja in operativnimi programi varstva okolja. Hkrati pa je Evropska komisija sprejela Tematsko strategijo za urbano okolje, katere cilj je prispevati k boljšemu izvajanju obstoječih okoljskih politik in zakonodaje na lokalni ravni, s podpiranjem in spodbujanjem lokalnih organov k sprejetju celovitejšega pristopa do urbanega upravljanja.

Občinski program varstva okolja Mestne občine Murska Sobota (OPVO) je skupni strateški dokument občine, njenih organov (mestnega sveta, mestne uprave, župana) in predstavlja strokovno podlago za pripravo strateških, političnih, razvojnih in prostorskih dokumentov občine. Predstavlja korak k uravnoteženemu, sonaravnemu in trajnostnemu razvoju občine.

Med ključnimi področji, ki jih obravnava tudi Občinski program varstva okolja so: celostno okoljsko načrtovanje, trajnostni promet, trajnostna gradnja in trajnostno urbanistično načrtovanje, vpliv urbanih območij in podnebnih sprememb, biotske raznovrstnosti in narave, zdravja in trajnostne rabe naravnih virov.

Glavni strateški cilji občin so: zmanjšanje onesnaževanja okolja in trajnostna raba naravnih virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti na območju občine, gospodarski razvoj po načelu trajnostnega razvoja, dvig osveščenosti in informiranosti občanov v zvezi z okoljem in učinkovita organiziranost varstva okolja.

Cilj programov je prispevek k učinkoviti ohranitvi in upravljanju urbanih zelenih površin ter promocija vključevanja teh površin (parki, drevoredi, poti, vodotoki, ribniki, živalski in rastlinski habitati, mestni gozdovi, zelenice itd.) v izgrajeno urbano površino in njenega vpliva ter pomenom za kakovost življenja v občini. Z revitalizacijo in širjenjem zelenih površin v mestu pa se obnavljajo zelene površine, ki poleg višje kakovosti življenja pomenijo pljuča mesta in naravno in kulturno dediščino mesta (mestni park in gozd Fazanerija).

Okoljski vidik zelenih površin:

- Zelene površine omogočajo habitate za različne vrste ptic, rib, drugih živali in organizmov. Sočasno bi naj zelene površine v mestih zagotavljale zelene koridorje med habitati.
- Zelene površine preprečujejo erozijo tal in absorbirajo deževnico ter s tem izboljšujejo drenažo v mestih.
- Drevesa absorbirajo onesnažen zrak.
- Omilijo vročino v mestih, ki jo dodatno višajo stavbe, asfalt in beton in s tem preprečujejo pojav t.i. vročega otoka. S tem posredno znižujejo stroške klimatskih naprav.
- So odličen indikator zdravja ekosistema.

Skrb za obstoječe zelene površine in povečevanje zelenih površin v občini je torej odličen ukrep k prehodu na okoljsko trajnostni občini.

Več zelenih površin daje lokalnemu urbanemu okolju večjo kakovost življenja in bivanja. Izboljšujejo zrak in vodne vire, privabljajo nove prebivalce, družine in tudi turiste. Lepo okolje tudi privablja posel, kreira nova delovna mesta in omogoča rast cene nepremičnin. Sočasno pa krepi družbeno povezanost prebivalcev na teh območjih. Izkušnje mest kažejo, da zelene površine zmanjšujejo tudi kriminal, saj je veliko več ljudi zunaj in število očividcev večje. Vrtovi so lahko mesto umetniškega ustvarjanja in vrhunskega vrtnarstva.

Družbene koristi zelenih površin:

- Zagotavljajo površine za igro, šport, sprostitve
- Zagotavljajo družbeni prostor za najrazličnejše družabne in družbeno koristne aktivnosti
- Približujejo naravo mestnemu okolju
- So osvežujoč kontrast ostrim in strogim potezam stavb, barvam mesta in teksturi zgradb ter stimulirajo občutke s svojo barvo, vonjem, zvokom in gibanjem
- Povezujejo lokalno skupnost in naravo, ki jo obdaja, ter dajo urbanemu prostoru znosnejšo podobo.
- Zelene površine so nujne za trajnostni razvoj mesta.
- Prostor za učenje.

Akcija Očistimo Slovenijo v ene dnevu je povezala lokalno skupnost

Sonaravna občina je trajnostna občina ali eko-občina zasnovana z upoštevanjem vplivov na okolje, kjer živijo ljudje; namenjena zmanjševanju potrebnih vložkov energije, vode in hrane ter zmanjševanju odpadkov proizvodnje toplote, onesnaženega zraka - $[[CO_2]]$, metana in onesnažene vode.

Sonaravna občina se lahko sama vzdržuje z minimalnim zanašanjem na okolico, sama sebe pa napaja z obnovljivimi viri energije. Cilj tega je ustvariti čim manjši ekološki odtis in proizvajati čim manjšo možno količino onesnaženja z učinkovito rabo zemljišč; kompostiranjem uporabljenih materialov, recikliranjem ali pretvarjanjem odpadkov v surovine za pridobivanje energije, itd. Na tak način bo skupni prispevek občine k podnebnim spremembam minimalen.

'Mesto', kot urbana celota, predstavlja enega največjih okoljskih izzivov 21. stoletja, vendar pa ima prav mesto veliko možnosti, da oskrbi svoje prebivalstvo na sonaraven in učinkovit način. S primernim načrtovanjem in dolgoročno vizijo lahko gosti poselitveni vzorci nudijo okolje za gospodarstvo te stopnje, ki lahko dejansko zmanjša pritiske na naravne vire in poveča energetske učinkovitosti. Ker v mestih živijo ljudje bolj skupaj, bolj strnjeno in tako potrebujejo manj prostora, potrebuje vsak prebivalec mest manj infrastrukture, kot je npr. kanalizacijsko, električno in prometno omrežje, itd., kot prebivalstvo predmestij in ostalih decentraliziranih naselij. Inovacije pri gradnji stavb, energetske učinkovitosti, upravljanju z odpadki in prometom so le nekatere izmed možnosti, ki lahko pripomorejo k bolj sonaravnemu mestu.

Pri sonaravnem mestnem delovanju je potrebno delovati na 5 strateških ravneh: (Wikipedia, 2012):

1. sonaravno urbano načrtovanje
2. integrirano upravljanje s prometom
3. učinkovito upravljanje mestnih tokov
4. okvirni cilji in okoljski standardi
5. informacije o mestnem okolju.

Ekološko mestno občino lahko dosežemo na različne načine:

- Lokalna hrana in s tem zmanjšanje transporta.
- Obnovljivi viri energije, kot so geotermalna energija, vetrne turbine, sončni kolektorji ali bioplin, biomasa, itd.
- Različne metode za zmanjšanje potreb po uporabi klimatskih naprav, kot so sajenje dreves, uporaba svetlih površinskih barv, naravni sistemi prezračevanja, povečanje vodnih pretokov in zelenih površin na vsaj 20% površine mesta. Ti ukrepi preprečujejo "učinek toplotnega otoka" ki ga povzroča obilica asfaltnih površin, zaradi katerih so urbana območja toplejša za nekaj stopinj Celzija, kot podeželska območja.
- Izboljšanje javnega prometa, povečanje pešpoti in kolesarskih poti, kot prispevek k zmanjšanju emisij avtomobilov.
- Iskanje rešitev za zmanjšanje širjenja mestnih območij, ki omogoča ljudem, da živijo bližje delovnemu mestu.
- Zelene strehe.
- Zbiranje deževnice.
- Varčen sistem razsvetljave, ki zmanjšuje svetlobno onesnaženost.

Občina mora prav tako spodbuditi uporabo zelene infrastrukture in zagotoviti, da so naravni procesi vključeni v prostorsko načrtovanje. Zelene površine oz. infrastruktura zagotavlja ekološke, gospodarske in družbene koristi. Tako lahko v primeru stalne poplavne ogroženosti, namesto gradnje infrastrukture za zaščito pred poplavami, problem reši z zeleno infrastrukturo in sočasno omogoča mokriščem, da vsrkajo prekomerno vodo zaradi neviht, obilnega deževja ali snega.

Zelene površine so cenejša in trajnejša rešitev kot ustaljene gradbene alternative. Parki s pestro biotsko raznovrstnostjo, zeleni prostori in koridorji za svež zrak lahko ublažijo negativni učinek poletnih vročinskih valov. Poleg zdravstvenih in okoljskih koristi zelene površine prinašajo tudi mnoge družbene koristi kot so ustvarjanje delovnih mest in iz urbanega okolja naredi okolje, privlačnejše za življenje in bivanje ter seveda tudi delo in učenje. Sočasno pa zelene površine omogočajo dober življenjski prostor in počutje divjih živali in rastlin tudi v urbanih okoljih.

Zelene površine učinkovito izboljšajo tudi energetske učinkovitost, predvsem znižujejo vpliv toplozračnih mestnih jeder, čiščenje zraka in vode. Zelene površine razširijo bivalni in delovni prostor ter zmanjšajo vpliv nevihtnih padavin na odtoke.

Občina se mora osredotočiti na:

- Spodbujanje ohranjanja in širjenja zelenih površin ter izboljšanja in ohranjanja površin v okolici mesta kot so: kmetijske površine, gozd, vodni viri, ribolov, itd.
- Svojo okoljsko politiko mora sinhronizirati z regionalno in nacionalna ter evropsko politiko in jo celo izboljšati.
- Zagotoviti mora blaženje podnebnih sprememb in prilagoditev nanje.
- Prav tako pa mora sprejeti oz. nenehno nadgrajevati trajnostno politiko na področju prometa, energije, zaščite pred naravnimi nesrečami, rabe zemljišč, itd.
- Prispevati mora h krepitvi znanja in spodbujanju inovativnih tehnologij, ki podpirajo zeleno infrastrukturo ter se vključiti v raziskave in zbiranje podatkov.
- Spodbujati mora tudi gradnjo zelenih streh, urbanih vrtov, vrtičkanje, zbiranje deževnice, zmanjšanje svetlobne onesnaženosti, itd.
- Hkrati pa mora ohranяти in širiti parkovne in zelene površine, ki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, pomagajo reševati družbene probleme, prihranijo energijo in olajšajo odtekanje vode.
- Z boljšim načrtovanjem infrastrukture lahko prispeva k učinkovitejši politiki mobilnosti in gradnje v mestu.

Cilj 3: Trajnostna gradnja

Klasična gradnja, ogrevanje, hlajenje in vzdrževanje objektov predstavlja danes v svetu cca. 50% vsega onesnaženja in obremenitve okolja. Za trajnostne stavbe pa velja, da v času načrtovanja, gradnje, obratovanja in odstranitve sledijo načelu skrbnega ravnanja z okoljem in ohranjanja naravnih virov, ter da je njihova gradnja in uporaba ekonomična. Trajnostne stavbe morajo biti prijazne do uporabnika in njegovega zdravja, izpolnjevati pričakovanja glede funkcionalnosti in prispevati k ohranjanju družbenih in kulturnih vrednot. Razvoj kriterijev za trajnostno gradnjo je proces, ki terja konsenz vseh ključnih deležnikov v postopku graditve in je posledično specifičen za določeno geografsko področje ter ustreza zastavljenim ciljem, prioritetam in trendom trajnostnega razvoja na lokaciji graditve. Nekateri kriteriji so prevzeti z mednarodnim konsenzom.

Naravna gradnja je stopnja naprej in nudi človeku celostno gledano najboljše, najprijetnejše in najbolj zdravo bivalno okolje. Sodobna naravna gradnja nadaljuje razvoj tradicionalne naravne gradnje. Sočasno pa sledi ciljem, kako z najmanj truda, materialov, časa, dela in posegov v naravo ponuditi človeku celostno gledano najboljše možno bivalno okolje.

Naravne gradnje so paropropustne, vlaga in vonjave se tako iz prostorov prosto izločajo skozi stavbni ovoj navzven. Paropropustnost je bistvenega pomena za ugodno mikroklimo, zdravje in dobro počutje. Naravna gradnja vgrajuje lokalne materiale, torej je transport minimalen. Vgrajuje se nepredelane materiale, torej ni potrebna predelava, predelovalni obrati, tovarne, transport. Ni potrebna energija za predelavo in izdelavo, tako se v ozračje ne sprošča CO₂. Pravilno vgrajeni materiali imajo izjemno dolgo življenjsko dobo. Prav tako za naravno grajene objekte ne potrebujemo energijo za reciklažo materialov po uporabi in prav tako pri tej gradnji ni odpadnih materialov za deponije. Po izteku življenjske dobe se uporabljene materiale preprosto spet vrne v naravo.

Naravne gradnje so zelo dobro izolirane in tako potrebujejo minimalno količino energije za ogrevanje oz. hlajenje. Smiselno tovrstna gradnja izkorišča tudi nizke zimske sončne žarke, ki se jih z južne strani spusti v stavbo, da jo ogrejejo. Pravilno zasnovane naravne gradnje poleti ne potrebujejo ohlajanja. Prijetno temperaturo se poleti vzdržuje z izolacijo, prezračevanjem, senčenjem ter pametno postavitvijo stavb. Podnevi akumulirajo toploto in jo ponoči oddajajo. V taki stavbi tudi ni vgrajene tehnologije, ki bi potrebovala drago vzdrževanje, popravila, zamenjave filtrov, itd.

Vir: Moj dom - dnevnik, 2012

Vir: NEP Slovenija, 2012

Cilj 4: Trajnostna mobilnost¹

Promet je osnovno gibalno človeštva, saj zadovoljuje eno izmed najpomembnejših potreb ljudi. Promet zajema transport in operacije v zvezi s prevozom blaga ter potnikov in komunikacije, oziroma natančneje, vse oblike transporta (pomorskega, rečnega, železniškega, žičniškega, cestnega, letalskega in multimodalnega), kakor tudi prenos snovi po cevovodih, telekomunikacije in pošto dejavnost. S prometom so tudi močno povezane dejavnosti, kot so špedicija, skladiščenje, carinjenje, zavarovanje in logistika. Ključni elementi prometa pa so ljudje, ki opravljajo storitve, prevozna sredstva in infrastruktura.

Trajnostna mobilnost (transport) pomeni zagotavljanje učinkovite in enakopravne mobilnosti za vse ob najmanjših možnih neželenih stranskih učinkih. Z ukrepi prometne politike moramo zagotoviti, da je potreba vsakogar po premikanju zadovoljena, vendar ob nižjih stroških in manjših stranskih učinkih, tveganju in porabi naravnih virov. Zmanjšati je treba negativni vpliv mobilnosti v smislu porabe energije in kakovosti okolja. Trajnostna mobilnost od nas zahteva spoštovanje gospodarskih, socialnih in naravnih omejitev ter odgovorno ravnanje do prihodnjih generacij.

Vodilo trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet. Temeljni cilji prometne politike so:

- zagotavljanje zadovoljive mobilnosti,
- učinkovita oskrba gospodarstva,
- racionalna uporaba prometne infrastrukture,
- varnost in učinkovitost prometnega sistema,
- varovanje naravnega in kulturnega okolja,
- smotrna raba javnih financ,
- zvišanje dodane vrednosti storitev in
- zaposlovanje v prometnih dejavnostih.

Hoja, kolesarjenje, avtobusni promet, železniške povezave in uporaba avtomobila se morajo medsebojno podpirati in dopolnjevati. Sistemi javnega prevoza morajo biti prilagojeni potrebam uporabnikov, časovno in cenovno. Poleg tega integrirani pristop k reševanju izzivov mobilnosti združuje še: spremembo obnašanja ljudi v prometu in njihovem načinu življenja, tehnološke izboljšave za povečanje učinkovitosti, s hkratnim zmanjševanjem okoljskih učinkov in izboljšani varnosti, cene, ki vključujejo resnične stroške transporta v procese odločanja, in tako vplivajo na celotno potrošnjo transportnih storitev in promocijo najmanj škodljivih načinov transporta.

Vir: ekokolesa, 2012

vir: MOMS, 2012

vir.: MOMS, 2012

¹ Focus, 2004

Cilj 5: Nič odpadkov

Upravljanje z odpadki na način 'nič odpadkov' je dolgoročna okoljevarstvena strategija oz. upravljanje z odpadki, ki narekuje izdelavo samo takšnih izdelkov, ki jih bo mogoče dolgo uporabljati, brez izjeme predelati, reciklirati in ponovno uporabiti.

Nič odpadkov lahko predstavlja ekonomično alternativo managementa odpadkov, kjer niso potrebne znatne količine novih virov surovin. Prav tako lahko predstavljajo novo alternativo okolja z odpadki, saj odpadki predstavljajo znaten delež onesnaževanja na svetu.

Čeprav se na prvi pogled zdi, da je politika 'nič odpadkov' utopija, mesta in regije v svetu ugotavljajo, da je ta politika pravzaprav nuja. Nujno je potrebno sprejeti naslednje ukrepe:

- Zbiranje bioloških odpadkov in kompostiranje ostankov hrane. Še vedno se vse preveč ostankov hrane in hrana znajdejo med ostalimi odpadki. Kompostiranje še ni dovolj razširjeno.
- Nujno bo potrebno razviti program, ki bo umaknil odpadke, ki se jih lahko reciklira iz mešanice odpadkov (steklo, papir, plastika, tekstil, les, itd.) in najti programe ponovne uporabe.
- Spodbujanje uporabe recikliranih proizvodov.
- Razvoj programov oz. projektov recikliranja in ponovne uporabe – lahko model socialnega podjetništva.

Mesta bodo morala s kombinacijo izobraževanja, osveščanja in sodelovanja s krajevnimi skupnostmi spremeniti odnos prebivalcev do okolja in količine odpadkov, ki jo pridelajo. Sočasno pa podpreti ideje o reciklaži in ponovni uporabi odpadkov.

Cilj 6: Povezanost narave in mesta

Narava je v mestih prisotna v različnih oblikah mestnega zelenja: mestnih parkih, drevoredih, zgodovinskih vrtovih, zelenicah, ribnikih, pa tudi na vrtičkih prebivalcev, zelenih strehah, itd..

Razvojna povezanost človeka z naravo se ohranja v njegovi potrebi po stiku z naravo. Ta potreba je skrajno neoprijemljiva in se zadovoljuje izrazito individualno. Oblikovane mestne krajine, še zlasti mestne zelene površine kot celote ali pa s svojimi posameznimi krajinskimi prvinami, v urbanem prostoru delujejo kot okolje za zadovoljevanje človekove potrebe po stiku z naravo.

Mestne krajine kot zaključeni prostorski sklopi, pa tudi posamezne krajinske prvine, so se v razvoju izkazale kot pomembne strukturne prvine mestnega prostora s funkcijami oblikovanja in členjenja ter kot nosilci identitete in kvalitete bivalnega okolja. Različne funkcije, ki se odvijajo v mestnem odprtem prostoru, ne glede na stopnjo naravnosti in prisotnosti naravnih prvin v njem, so bile dodaten močan razlog, da se je v urbanističnem načrtovanju nedvoumno uveljavilo prepričanje o nujnosti dolgoročnega načrtovanja mestne krajine. S tem, ko so v zadnjih letih v urbanistično teorijo in prakso načrtovanja mestne krajine začela vstopati še spoznanja iz ekologije, je mestna krajina dobila še bolj prepoznavno vlogo narave v mestu, njeno načrtovanje pa je postala ena od ključnih nalog sodobnega urbanizma (Simoneti, 2000).

Proces uveljavljanja avtonomije mestne krajine, mestnih zelenih površin, drevoredov, vodotokov, zelenic, parkov, vrtnikov in drugih prvin mestnega odprtega prostora, ki je nujen pogoj za sodelovanje in enakovredno vlogo mestnih krajin v urbanističnem načrtovanju, še ni končan. Vprašanjem o pomenu narave za človeka, o potrebah, ki se zadovoljujejo v določenih pogojih in o vlogi pri oblikovanju in členjenju mestnega prostora se pridružujejo vedno nova. Hkrati ko je načrtovanje mestne krajine v javnem interesu in dolgoročna planska sestavina, je v vsakodnevni praksi prostorskega urejanja prepogosto brez ustreznega zastopnika podrejeno posameznim razvojnim interesom in neozaveščenim investitorjem. Da bi mestne krajine v mestu zaživele v okviru zelenega sistema in opravljale pripisane jim funkcije, morajo načrtovalci posedovati čim več zelo različnih znanj s področja prepoznavanja njihovih osnovnih značilnosti in sposobnosti (Simoneti, 2000).

Zelo pomembno je, da se znanja načrtovalcev združijo z najširšim krogom meščanov, članov mestne uprave, drugih prostorskih načrtovalcev in nosilcev razvoja. Zelene površine in njihova širitve odpirajo torej vprašanje o razmerju med mestom in naravo. Na razumski ravni so odgovori enostavni, poglobljena analiza pa naleti na konfliktno razmerje med 'naravo in kulturo'.

V modernih družbah je nezadovoljstvo z le simbolno reprezentacijo narave v mestu močno vplivalo na suburbanizacijske procese, ki so z okoljskega vidika lahko prav tako zelo problematični. Urejanje mest, predvsem majhnih mest, se srečuje s vprašanjem, kaj pomenijo zahteve po več narave v mestu; posebej v mestih z nadpovprečno visokim deležem zelenih površin in kjer lahko po petih minutah vožnje z avtomobilom iz strogega centra najdemo izvirne kmečke motive.

Mestne zelene površine je torej smiselno opazovati kot del ekosistemske celote oz. mestne zelene površine bi se lahko obravnavale kot del ekosistema na regionalni ravni in ne le kot interni mestni problem. Namesto o naravi v mestu govorimo pravzaprav o mestu v naravi. Mestni parki in druge zelene površine s tem deloma izgubijo svojo dosedanja vlogo, čeprav za mnoge mestne prebivalce njihova nadomestna in simbolna vloga ostaja še vedno zelo pomembna.

K urejanju zelenih površin v mestu in primestnih naseljih ter vaseh bi morali torej pristopiti z drugačnega vidika, z vidika urbane regije, kar omogoča tudi operativno uresničevanje zamisli trajnostnega razvoja oziroma sonaravnega urbanega razvoja.

Cilj7: Nizki ogljični odtis

Izraz 'ogljiki odtis' se uporablja za ponazoritev količine izpustov ogljikovega dioksida in drugih toplogrednih plinov (TGP), za katero so odgovorni posamezniki ali podjetja oziroma organizacije. Seštevek vseh emisij toplogrednih plinov, ki jih neposredno ali posredno povzroča človek, organizacija, dogodek ali proizvod, imenujemo ogljični odtis.

Podnebne spremembe vedno bolj ogrožajo življenje ljudi in tudi živali. Izpusti toplogrednih plinov, ki jih povzroča človeštvo, imajo negativne vplive na okolje, predvsem na podnebni sistem.

Najpomembnejši toplogredni plin, ki ga ustvarja človekovo delovanje, je ogljikov dioksid (CO_2). Pravzaprav vsaka človeška aktivnost povzroča izpuste CO_2 , posledica le-teh pa so podnebne spremembe.

Z uporabo električne energije, proizvedene v termoelektrarnah na fosilna goriva, s sežiganjem plina ali kurilnega olja za ogrevanje, z vožnjo v avtomobilih z bencinskimi ali dizelskimi motorji je vsakdo med nami odgovoren za emisije CO_2 . Vsak izdelek ali storitev je posreden vzrok izpustov CO_2 , saj je energija potrebna tako za njihovo proizvodnjo kot za transport, uporabo in odlaganje oziroma uničenje.

Prioriteta mest je torej zagotavljanje čim 'lažjega' ogljičnega odtisa posameznega mesta. Mesto torej mora sprejeti ukrepe, ki vodijo do tega cilja oz.:

- izobraževanje in osveščanje prebivalstva in lokalnega gospodarstva,
- vzpostavitev meritve onesnaženosti zraka,
- sprejem aktivnosti, ki vodijo k zmanjšanju izpustov TGP.

HDR, 2012

Cilj 8: Čista voda

Čista in kakovostna voda postaja zaradi redkosti vedno večja dragocenost. Mala mesta, kot je Murska Sobota s primestnimi naselji, so pogosto zaokrožena s kmetijskimi površinami in prav zato je voda onesnažena z različnimi kemikalijami, ki izvirajo predvsem iz nespametnega intenzivnega kmetijstva v preteklosti in tudi še danes. Zato morajo, tudi mala mesta, kot je Murska Sobota razmišljati o zagotavljanju čiste pitne vode.

Poznamo 4 oblike onesnaženosti pitne vode:

- mikrobiološka onesnaženost vode;
- optoleptična onesnaženost vode;
- kemična onesnaženost vode;
- trda voda.

Poleg zagotavljanja čiste pitne vode pa si mora mesto s stalnim osveščanjem in izobraževanjem prebivalstva prizadevati zmanjšati porabo pitne vode s ponovno uporabo vode (reciklažo), deževnice in ukrepi za zmanjšanje porabe čiste pitne vode. Sočasno pa tudi skrbeti za zmanjšano porabo ustekleničene vode.

Poleg tega je nujen stalen nadzor nad kakovostjo pitne vode in sprejemanje ukrepov za zavarovanje virov pitne vode in monitoring vodovodnega sistema. Prav tako pa si je potrebno prizadevati, da čim več deževnice odteče nazaj v naravo in ne konča med odpadno vodo.

Cilj 9: Čisti zrak

Kakovost zraka v mestih bi bilo potrebo enako resno obravnavati, kot globalno segrevanje. Poleg dušikovih oksidov se povečuje tudi količina drobnih delcev, zato povsod v Evropi opažamo naraščanje onesnaženosti. Ta je najvišja v mestnih središčih in ob prometnih cestah, nanjo pa vplivajo tudi trenutne vremenske razmere.

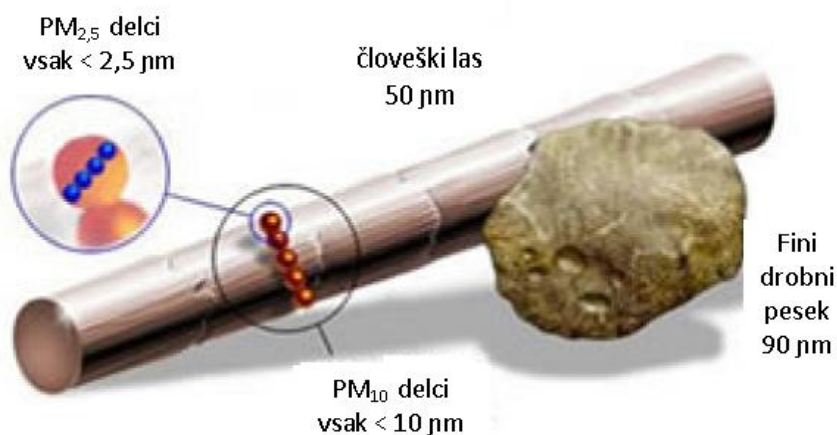
Zaradi škodljivih učinkov je marsikje potrebno prebivalce obveščati o stopnji onesnaženosti, zlasti če ta preseže najvišje dopustne vrednosti. Promet je še vedno glavni vzrok in največji onesnaževalec zraka v evropskih mestih. Promet je največji vir dušikovih oksidov (NO_x) in drugi najpomembnejši vir emisij drobnih trdih delcev (PM_{10} in $\text{PM}_{2,5}$) v EU.

Čeprav se škodljive emisije iz prometa v večini držav članic EU zmanjšujejo, je kakovost zraka v mestnih območjih še vedno problematična. Mnoga evropska mesta zaradi izrednega pomena drevja pri uravnavanju onesnaženosti zraka uveljavila javni interes za varstvo odraslega drevja ter so si s tem podredila tudi ravnanje z drevjem v zasebni lasti občin pravilom, ki običajno zahtevajo vsaj troje: splošno varstvo odraslega drevja pred posekom, obveznost nadomestne saditve ter strokovno delo z drevjem.

Namen obveščanja prebivalcev o tem, kako onesnažen je zrak je, da lahko ljudje v času višje onesnaženosti spremenijo svoje dnevne načrte in se čim manj zadržujejo zunaj. To zlasti velja za ljudi z boleznimi dihal, srca, ožilja ter za nosečnice in otroke. Ker so koncentracije onesnaženosti najvišje v prometu, na obrobju pa nižje, se vrednosti onesnaženosti podajajo vedno v prometu in izven njega.

Mesta bodo v prihodnje morala spodbujati zeleni trajnostni transport – torej povečati število kolesarjev v mestu in uporabnikov javnega prevoza, spodbujati povečanje števila električnih vozil, regulirati nekontrolirano sežiganje odpadkov, spodbujati zamenjavo zasebnih kurišč, itd.

Cilj 10: Lokalna hrana

Domača - lokalna hrana je sveže pridelana hrana v lokalnem okolju, ki od njive do krožnika potuje najkrajši možni čas. Lokalna hrana naj bi od njive do krožnika prepotovala največ razdaljo med 50 in 60 km. Kratka pot pa zagotavlja svežost, višjo hranilno vrednost ter s tem večjo kakovost živil, zaradi česa ima tovrstna hrana tudi višjo dodano vrednost. Nutricisti sočasno opozarjajo, da smo na hrano iz cca. 50 km obsega od svojega doma tudi najbolj prilagojeni in na njo tudi najmanj škoduje oz. na njo razvijamo manj alergij. S spodbujanjem lokalne hrane pa zagotavljamo delovna mesta, večjo kakovost življenja prebivalcev in razvijamo koncept trajnostne oskrbe s hrano, kar je skladno s trajnostnim razvojem mest.

Mesto mora:

- Spodbujati razvoj samooskrbe z lokalno hrano.
- Spodbujati kratke transportne poti.
- Spodbujati razvoj lokalne ekonomije.
- Spodbujati lokalno hrano v javnih zavodih in lokalni gostinski ponudbi.
- Spodbujati integrirano in ekološko pridelavo hrane.

Področja razvoja MO Murska Sobota do leta 2020 z naborom projektnih idej

Ko razmišljamo o razvoju občine, moramo razmišljati o razvoju celotne regije. Nobena ob 27 občin Pomurja ne more prosperirati sama, ampak sta razvoj in blaginja ene občine odvisna od vseh 27 občin Pomurja in od smernic skupnega razvoja, ki si ga je regija zadala.

Priprava Vizije Mestne občine Murska Sobota do leta 2020 teče vzporedno s pripravo:

- Regionalnega razvojnega programa Pomurske regije za obdobje 2014-2020,
- Državnega razvojnega programa 2014-2020 in
- vzporedno s pogajanjem Slovenije z Evropsko unijo.

Vizija Mestne občine Murska Sobota se torej mora prepletati z vizijo razvoja regije, države in Evropske unije.

Evropska unija je določila **11 tematskih ciljev** (thematic objectives), ki se navezujejo na Strategijo EU 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast:

1. krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij,
2. povečanje dostopnosti do informacijsko komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti,
3. povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij ter kmetijskega sektorja (za Evropski sklad za razvoj podeželja-EKSRP) ter sektorja ribištva in akvakulture (za Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo-ESPR),
4. podpora prehodu na nizko-ogljeno gospodarstvo v vseh sektorjih,
5. spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj,
6. varstvo okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov,
7. spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah,
8. spodbujanje zaposlovanja in mobilnosti delovne sile,
9. spodbujanje socialnega vključevanja in boja proti revščini,
10. vlaganje v spretnosti, izobraževanje ter vse-življenjsko učenje,
11. izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in učinkovita javna uprava.

Regionalni razvojni program za Pomurje 2014-2020 je določil **5 prioritetnih področij** in sicer:

- Prioriteta 1 – razvoj gospodarstva
- Prioriteta 2 – razvoj turizma
- Prioriteta 3 – razvoj človeških virov
- Prioriteta 4 – razvoj okolja, prostora in infrastrukture
- Prioriteta 5 – kmetijstvo in razvoj podeželja

Mestna občina Murska Sobota je pri pripravi programa Vizije 2020 opredelili **štiri temeljna področja razvoja** in sicer:

1. ekonomija,
2. varovanje okolja in naravnega ter kulturnega bogastva,
3. transport in IKT komunikacije ter,
4. življenje in bivanje.

Za vsako področje v tem dokumentu na kratko opredeljujejo razloge za oblikovanje področja, opisujemo problematiko in predlagamo ključne rešitve ter navajamo potencialne projekte, kot možno rešitev. V tem dokumentu navajamo projekte, ki jih je identificirala Mestna uprava. Pričakujemo pa, da bomo tekom delavnic, ki bodo potekale z zainteresirano javnostjo v prihodnjem letu, opozorjeni še na druge probleme in izzive ter da bodo predlagane tudi nove ideje in rešitve.

Področje: EKONOMIJA

Področje Ekonomija smo razdelili na tri temeljna poglavja in sicer:

- **Podjetništvo & gospodarstvo,**
- **Turizem,**
- **Kmetijstvo.**

Zavedamo se, da se ta tri poglavja v predlogu Regionalnega razvojnega programa obravnavajo, kot samostojna poglavja, so pa v osnutku Sporazuma Slovenije z Evropsko unijo razpršena na praktično vseh 11 poglavjih. Z vidika gospodarjenja pa vsa tri področja zasledujejo enako logiko, ki je prepletena z vsemi poslovnimi področji ter družbeno odgovornim ravnanjem.

Ko razmišljamo o ekonomskem oz. gospodarskem razvoju občine, ne moremo mimo tega, da nebi razmišljali o ekonomskem oz. gospodarskem razvoju regije. Ko primerjamo razmišljanja gospodarstva in občine, veliko krat trčimo ob različna mnenja, poglede in pričakovanja. Vsak ekonomski projekt namreč zahteva veliko različnih dogovorov in dejstev glede na problem, ki ga rešuje.

Za neposredni razvoj gospodarskih subjektov so zadolženi in odgovorni direktorji in uprave podjetij. Uspešna podjetja v občini in seveda tudi regiji imajo jasno vizijo lastnega kratkoročnega in dolgoročnega razvoja. Bistveno za njihov uspeh pa je poslovno okolje, kjer se morata interesa obeh sistemov (gospodarstva in javnega sektorja) združiti v skupno dobro. Naloga občine in države pri tem pa je, da vsaka v okviru svojih pristojnosti za podjetja ustvarjata čim bolj konkurenčno poslovno okolje.

Vlaganje v poslovno okolje omogoča razvoj podjetij, odpira prostor novim vlaganjem, omogoča razvoj novih podjetij ter posledično odpira nova delovna mesta ter dolgoročno dviga blaginjo regije ter krepi občinsko blaginjo ter s tem podpora ostalim področjem, ki jih občina sofinancira (javna infrastruktura, sociala, varstvo in šolstvo, zdravstvo, itd.)

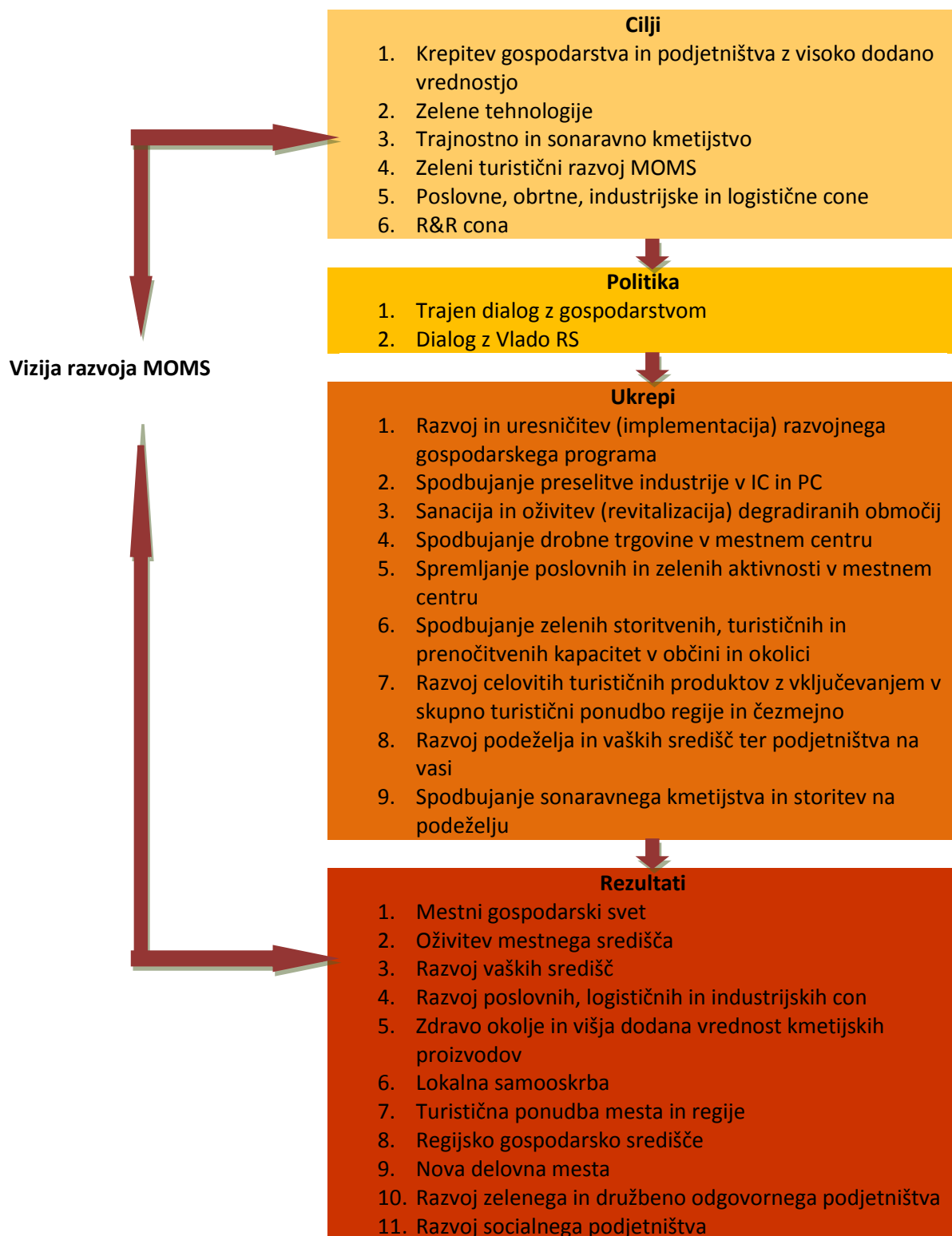
Blaginja in uspešnost občine, regije, države sta odvisni od inovativnosti in uspešnosti domačih podjetij, saj prav ta predstavljajo gonilo konkurenčnosti. Ker pa država določa poslovno okolje v katerem podjetja delujejo, tako tudi močno vpliva na njihovo konkurenčno sposobnost.

Največja pričakovanja v tem trenutku so povezana z odpiranjem novih delovnih mest, vendar je v danem trenutku po našem mnenju večje zaposlovanje iluzorno pričakovati. Potrebno je najprej sprostiti kreditne krče s katerimi se spopadajo podjetja, zmanjšati obveznosti in bremena podjetij, ki jih bodo lahko postavila ob bok evropski konkurenci, vzpostaviti bo potrebno funkcioniranje pravne države in optimizirati javni sektor, in šele potem je realno pričakovati večja vlaganja in zaposlovanje s strani podjetij.

Zdi se, da je v teh osnovnih korakih občina tu nemočna. Naloga občine je, da na regijski ravni, kohezijski regiji in v državi zastopa interese občine in njenega gospodarstva ter tako posredno vpliva in opozarja na težave s katerimi se sooča domače gospodarstvo. Za to je potreben trajen dialog z vsemi deležniki v občini. Najuspešnejše države, regije oz. lokalne skupnosti se zavedajo prednosti in slabosti svojega poslovnega okolja. Tako kot podjetja tudi države, regije, lokalne skupnosti razvijajo različne konkurenčne strategije, prilagojene specifičnim okoliščinam ter razmeram v gospodarstvu in družbi nasploh. Mestna občina Murska Sobota ni v zavirljivem položaju. Sooča se z visoko brezposelnostjo, odseljevanjem in zapiranjem podjetij. Nujno je, da ta trend do leta 2020 obrne. Zato so potrebni dialog med vsemi deležniki, vizija, strategija in 'dober vozni red' realizacije projektov.

Problemi Mestne občine Murska Sobota / Pomurja

- Odsotnost velikih podjetij ter podporne industrije in storitev v regiji,
- Dolgotrajni (okosteneli) postopki pri prostorskem načrtovanju na ravni države,
- Visoka strukturna brezposelnost v regiji,
- Zastarelo in nefleksibilno poklicno izobraževanje v regiji,
- Odseljevanje prebivalstva, predvsem mladih iz občine in regije,
- Premalo intenzivno sodelovanje javnega in zasebnega sektorja v regiji,
- Prenizko lobiranje za interese regije in s tem tudi občine na državni ravni,
- Odsotnost intermodalnega transporta v regiji,
- Odsotnost pospešenega razvoja zelenih tehnologij,
- Odsotnost pospešenega uvajanja družbene odgovornosti,
- Nizka poslovna etika in korupcija,
- Preobremenjenost z občinskimi mejami v regiji in pomanjkanje povezovanja,
- Management degradiranih območij,
- Nizka promocija občine /Pomurja,
- Image Pomurja in z njim občine,
- Nerazvit turizem v občini in regiji,
- Odsotnost celovitih (povezanih) turističnih produktov regije,
- Odsotnost povezovanja z nekaterimi dobro razvitim čezmejnimi turističnimi območji,
- Še vedno intenzivno kmetijstvo v okolici,
- Nizka samooskrba s hrano in nizka lojalnost domači, lokalno pridelani hrani,
- Komasacije niso opravljene v celoti,
- Itd.

Predlagani projekti:

- ✓ Nov prostorski načrt za SOIC in širitev SOIC
- ✓ Vzhodna obvoznica
- ✓ Novo poslovna cona ob avtocesti (TLDC)
- ✓ Netehnološki razvoj (kulturna in kreativna industrija - KKI)
- ✓ Navezava avtoceste z železnico v povezavi z logističnim terminalom
- ✓ Železniška povezava Bad Radkersburg – Murska Sobota (TRILOC II)
- ✓ Razvoj Turističnega centra Fazanerija
- ✓ Selitev vojašnice na območje Berek
- ✓ Razvoj območja Lendavska Sever
- ✓ Razvoj Soboškega jezera
- ✓ Razvoj celotnega območja Broda na Muri
- ✓ Razvoj podeželja
- ✓ Razvoj mestnega marketinga in povezovanje z Regionalno destinacijsko organizacijo -RDO (BZ Rejndo dobro), izkoriščanje EPK 2012
- ✓ Celovita obnova mestnega središča
- ✓ Socialno podjetništvo – socialni inkubator
- ✓ Spodbujanje R&R aktivnosti
- ✓ Štipendiranje poklicnega izobraževanja
- ✓ Turistični razvoj območja gradu Rakičan
- ✓ Turistični razvoj Soboškega gradu s parkom
- ✓ Dostopna naravna in kultura za invalide
- ✓ Invalidom prijazno mesto
- ✓ Tematske poti po mestu (Soboška zelena pout, Novakova pot, židovska pot, ...)
- ✓ Otroško doživljajsko mesto
- ✓ Multikulturni center – prosto stalnih zbirk in trženja KKI produktov
- ✓ Razvoj Galerije Murska Sobota, Pomurskega muzeja M. Sobota in PIŠK + trženje
- ✓ Kolesarsko omrežje – navezava na nastajajoče regijske kolesarske poti in po mestu ter povezovanje s ponudniki ob kolesarskem omrežju
- ✓ Povezovanje in urejanje zelenih površin Pomurja – razvoj turističnega produkta
- ✓ Lokalna kulinarika – podpora promociji
- ✓ Razvoj vzorčnih ekoloških kmetij (socialno podjetništvo)
- ✓ Podpora namakalnemu sistemu podjetja Panvita
- ✓ Komasacija Satahovci
- ✓ Izkoriščanje geotermalne energije
- ✓ Letališče Rakičan – razvoj produkta
- ✓ Umestitev umetnostnih del v družabni prostor in trge (Dediščina tovarne Mura)
- ✓ Razvoj Tržnice Murska Sobota
- ✓ Itd.

Področje: VAROVANJE OKOLJA TER NARAVNEGA IN KULTURNEGA BOGASTVA

Zelena usmeritev občine mora zagotavljati varovanje okolja v vseh svojih porah delovanja. Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine ni modni trend, strošek ali prestiž. Vlaganje v varovanje okolja prinaša pozitivne ekonomske učinke.

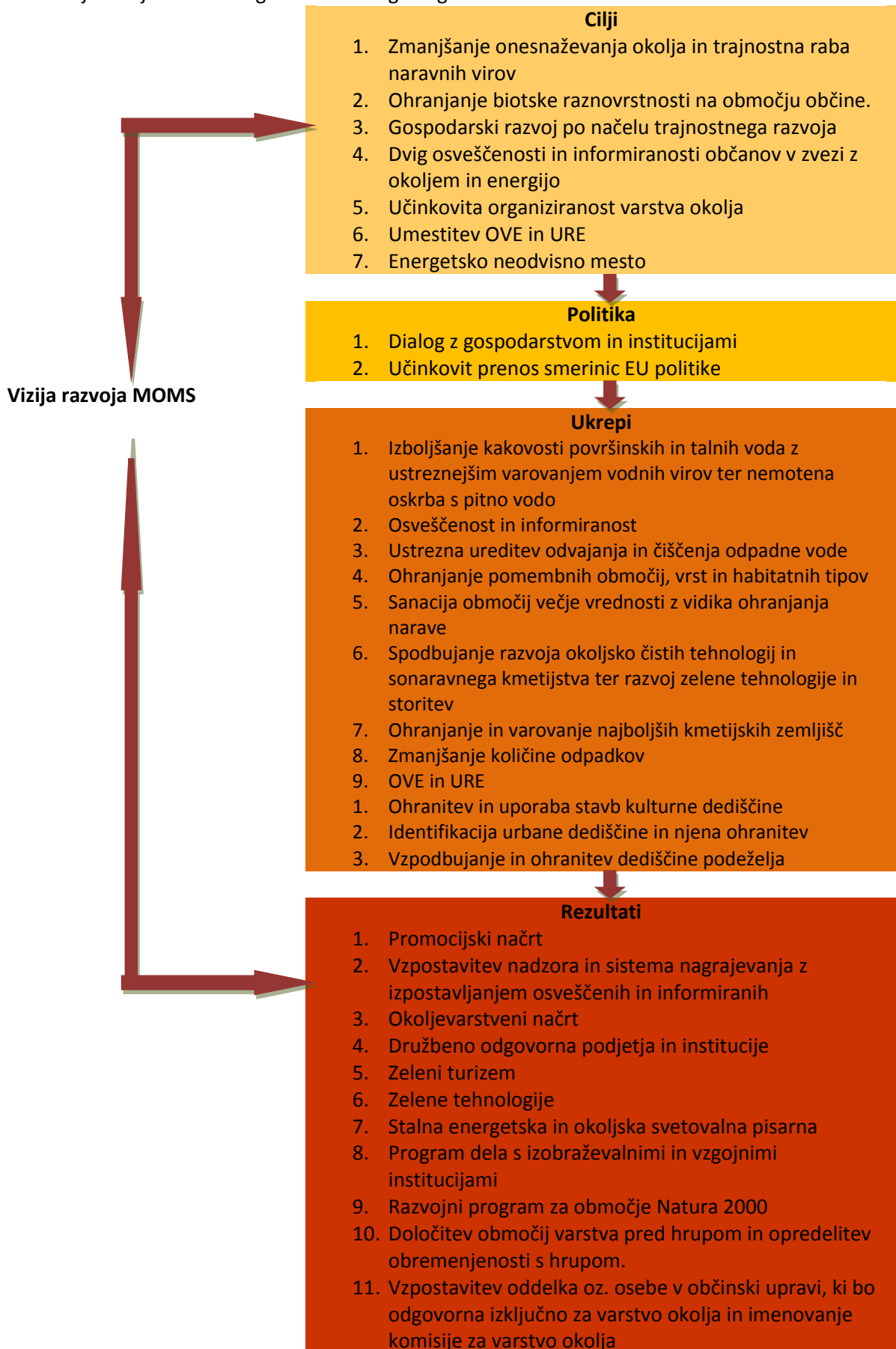
Zdi se, da na globalne podnebne spremembe nima občina nobenega vpliva. Zaradi majhnosti, gledano z globalnega vidika to drži. Vendar, če bi se vsi majhni odločili, da globalne podnebne spremembe niso njihova krivda in na njih ne morejo vplivati, bi se klimatske spremembe odvijale še hitreje. Soodgovornost za globalne klimatske spremembe tako nosimo prav vsi, ki vozimo avtomobile, nakupujemo v hipermarketih, se ogrevamo na fosilna goriva, kupujemo hrano pridelano v intenzivnem kmetijstvu, se oblačimo z oblačili iz tretjih držav, itd. Sprememba življenjskega sloga ni enostavna in se ne bo zgodila čez noč. Lahko pa z majhnimi koraki začnemo spreminjati našo miselnost in miselnost občanov in s tem posredno vplivamo na zagon lokalne ekonomije, zmanjšamo uporabo fosilnih goriv, vplivamo na 'preusmeritev' lokalnega kmetijstva, itd.

Področje Varovanja okolja ter naravnega in kulturnega bogastva smo razdelili na 5 področij:

- **Obnovljivi viri energije**
- **Učinkovita raba energije**
- **Varovanje okolja in naravnih habitatov**
- **Naravna in kulturna dediščina**
- **Degradirana območja**

Problemi s katerimi se sooča Mestna občina Murska Sobota / Pomurje:

- Nizka kakovost podtalnice in pitne vode
- Onesnažen zrak
- Poplave – problem zalednih voda in vedno močnejša neurja
- Suša
- Neizkoriščenost naravnih virov (voda, sonce, biomasa, geotermija, veter,...)
- Visoki stroški energije v blokovskih naseljih
- Zastarele kurilne naprave
- Energetsko neučinkovite javne stavbe, stanovanjski bloki, hiše
- Izginjanje štirih letnih časov
- Odsotnost popolne reciklaže odpadkov
- Promet in pretočnost prometa
- Itd.

Predlagani projekti:

- ✓ Reka Mura
- ✓ Natura 2000
- ✓ CERO Puconci
- ✓ Revitalizacija degradiranih območij
- ✓ Pitna voda - Pomurski vodovod
- ✓ Soboški Park & Fazanerijski
- ✓ Določitev obvezne rabe obnovljivih virov energije v prostorskih aktih
- ✓ Javna razsvetljava
- ✓ Projekti za osveščanje in informiranje
- ✓ Izdelava analize območij kmetijskih zemljišč s katero se natančno kategorizira kmetijska zemljišča in določi ukrepe in režime za posamezno kategorijo
- ✓ Energetska sanacija javnih objektov
- ✓ Daljinsko ogrevanje
- ✓ Obnova objektov kulturne dediščine (Soboški grad, Dvorec Rakičan,...)
- ✓ Spodbujanje energetske sanacije zasebnih objektov in kurilnih naprav
- ✓ Preselitev Komunale in nov zbirni center
- ✓ Ekološki otoki
- ✓ Informiranje in osveščanje
- ✓ Kompostiranje
- ✓ Center ponovne uporabe (Socialno podjetništvo)
- ✓ Povezovanje in urejanje urbanih parkov Pomurja (drevoredi, parki, Ciglenske grabe, zelenice)
- ✓ Renaturacija Mokoša
- ✓ Renaturacija reke Ledava
- ✓ Varovanje vodotokov in protipoplavna zaščita
- ✓ R&R za geotermijo
- ✓ Arheološki muzej Murska Sobota
- ✓ 'Državni arhiv Murska Sobota'
- ✓ 'Zavod za spomeniško varstvo Murska Sobota'
- ✓ Mestni arhitekt
- ✓ Arhitektura in gradnja v mestu – odlok
- ✓ Poligon za pse

Področje: TRANSPORT in IKT KOMUNIKACIJE

Transport zahteva ogromne količine energije. Približno tretjino vse porabljene energije v EU pripisujemo transportu. Cestni transport je od tega odgovoren za skoraj 85% porabe energije v transportnem sektorju. Motorizirani cestni promet je tudi eden največjih onesnaževalcev zraka v občini.

Ko naraščajo poslovne aktivnosti, se dviga tudi povpraševanje po transportu. Povpraševanje po transportu je lahko izraženo s številom ljudi, obsegom ali tonami na enoto časa in prostora. Potniški promet pa je vezan na naravo dejavnosti, ki potrebuje transport (letovanje, nakupovanje, vožnja v službo, šolo, itd.). Transport je kriv v prvi vrsti za onesnaženje zraka, hrup in vibracije, posredno tudi za onesnaževanje vode, zemlje, itd. Poleg toplogrednih plinov je transport sokriv tudi za alarmantne količine PM₁₀ in PM₂₅ delcev.

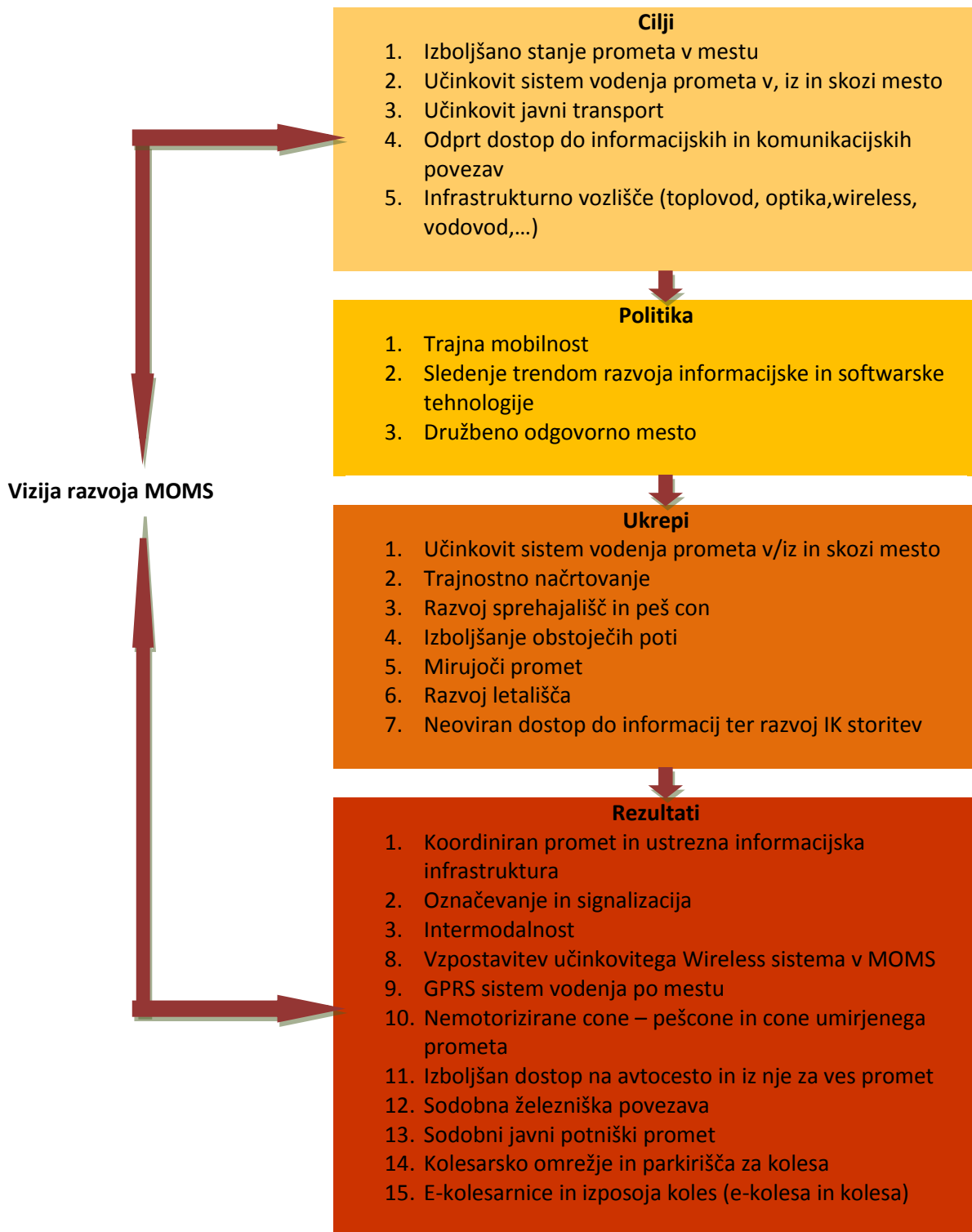
Trajnostni transport pomeni zagotavljanje učinkovite in enakopravne mobilnosti za vse ob minimalnih neželenih stranskih učinkih. Z ukrepi prometne politike moramo zagotoviti, da je potreba vsakogar po premikanju zadovoljena, vendar ob nižjih stroških in manjših negativnih učinkih, tveganju in porabi naravnih virov. Zmanjšati je treba negativni vpliv mobilnosti v smislu porabe energije in kakovosti okolja. Trajnostna mobilnost od nas zahteva spoštovanje gospodarskih, socialnih in naravnih omejitev ter odgovorno ravnanje do prihodnjih generacij (Energap, 2013).

Na transport in porabo energije vpliva tudi kakovost in smotrnost infrastrukture. Transport predstavlja tudi transport energije po občini (plin, topla voda, elektrika,...)

IKT povezave so sodobne avtoceste. Veliko več bo potrebno storiti na področju prihodnjega interneta (infrastruktura, storitve, vsebine...), digitalnih podatkov (big data), zelenih IKT storitev (trajnostni razvoj, pametni transport, pametna mesta), IKT za področje sociale (zdravstvo, starejši, e-vključevanje, e-izobraževanje), itd., zato bodo v ta področja potrebna dodatna vlaganja v razvoj. Podpora izkoriščanja potencialov IKT je pomemben vzvod za internacionalizacijo podjetij in institucij. Vlaganja v informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) vplivajo na ponudbo e-storitev in posledično ne samo v uporabo medmrežja, ampak tudi na investicije v raziskave, razvoj in inovacije novih e-storitev in e-produktov ter nadgradnjo e-storitev in e-vsebin na vseh področjih (npr. kultura, v izboljšanje dostopnosti in hrambe kulturnih vsebin).

Problemi s katerimi se sooča Mestna občina Murska Sobota / Pomurje:

- onesnaženost zraka
- nepretočnost prometa v mestu
- dotrajana cestna infrastruktura
- zamrl javni promet
- zastarela železnica in manjkajoče povezave (Murska Sobota – Bad Radkersburg)
- nedokončano kolesarsko omrežje
- odsotnost parkirišča za avtodome
- odsotnost razvejanega toplovoda, plinovoda in optike v občini
- odsotnost usmerjevalnega in informacijskega sistema
- arhitektonske ovire za invalide z omejenim gibanjem so še vedno prisotne
- odsotnost intermodalnega sistema
- itd.

Predlagani projekti:

- ✓ Vzhodna in zahodna obvoznica
- ✓ Podvozi
- ✓ Razvoj cestnega obročja okoli Murske Sobote
- ✓ Sanacije in rekonstrukcije občinskih in državnih cest
- ✓ Park & Ride
- ✓ Preselitev avtobusne postaje
- ✓ Sobočanec - nadgradnja
- ✓ Počivališče za avtodome
- ✓ Digitalizacija in razvoj spletnega mesta
- ✓ Toplovodni sistem po mestu
- ✓ Plinovod po občini
- ✓ Usmerjevalni in informacijski sistem
- ✓ Invalidom prijazno mesto
- ✓ Razvoj Letališča Rakičan
- ✓ E-kolesarnica in izposoja e-koles
- ✓ Intermodalni sistem
- ✓ Kolesarske povezave po mestu
- ✓ Cone umirjenega prometa
- ✓ Kolesarsko mesto

Področje: ŽIVLJENJE IN BIVANJE

Področje Življenje in bivanje je najkompleksnejše področje Vizije 2020. To področje od Mestne uprave posebej zahteva kakovostno upravljanje, vključevanje prebivalstva in zagotavljanje prednosti javnemu interesu pred zasebnim. Tu se prepletajo najbolj občutljiva področja življenja in dela občanov ter interesov širše javnosti.

Področje Življenje in bivanje smo razdelili na 6 poglavij:

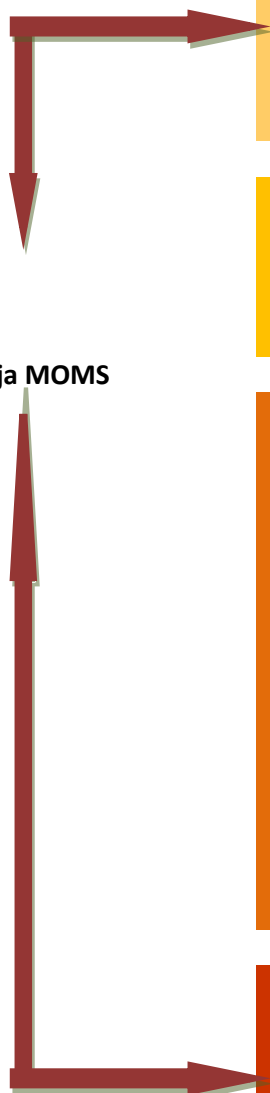
- **Sociala**
- **Izobraževanje in varstvo**
- **Kultura**
- **Podeželje**
- **Stanovanjska problematika**
- **Mladina**

Problemi s katerimi se sooča Mestna občina Murska Sobota / Pomurje:

- Poglabljanje revščine
- Upadanje števila prebivalcev in odseljevanje
- Odsotnost dnevnega centra za odvisnike
- Odsotnost bivalnih skupnosti
- Nezadostno število ležišč za brezdomce
- Nezadostno število socialnih stanovanj in stanovanj za žrtve nasilja v družini
- Odsotnost centra za otroke in mladostnike
- Invalidom neprijazne javne institucije, kultura in arhitektonske ovire
- Vandalizem
- Zniževanje standardov vzgoje, izobraževanja in varstva
- Odsotnost javne kuhinje in osnovnih storitev za najšibkejše
- Varnost in boj proti kriminalu
- Itd.

Življenje in bivanje

Vizija razvoja MOMS

Cilji

1. Odlično okolje za življenje in bivanje
2. Zelene površine in trgi
3. Rekreatijske in športne kapacitete
4. Sociala, prostovoljstvo in humanitarna dejavnost

Politika

1. Trajnostni socialni in družbeni dialog
2. Vključenost etničnih manjšin in verskih skupnosti
3. Sodelovanje gospodarstva

Ukrepi

1. Razvoj bivalnega okolja
2. Razvoj storitev vrtcev, šol in aktivnosti za otroke
3. Spodbujanje kakovostnega srednješolskega izobraževanje in programov
4. Razvoj R&R ter VIS središča
5. Širitev in ohranjanje zelenih površin
6. Ureditev trgov in poti
7. Razvojni program za šport in rekreacijo
8. Spodbujanje družabnih aktivnosti
9. Spodbujanje prostovoljstva in humanitarne dejavnosti
10. Razvojna sociala
11. Verke skupnosti in etnične manjšine
12. Varnost in boj proti vandalizmu

Rezultati

1. Varna bivalna območja
2. Kakovostne rekreatijske in športne površine
3. Nove parkovne in družbene površine
4. Učinkovit sistem sociala, usmerjene k čimprejšnji osamosvojitvi posameznika
5. Varno mesto
6. Družbeno in izobraževalno središče regije
7. Multikulturni razvoj
8. Aktivno in živo mestno jedro
9. Krepiten nacionalne zavesti

Predlagani projekti:

- ✓ Dnevni center za odvisnike
- ✓ Bivalna skupnost za matere z otroki, žrtve nasilja
- ✓ Bivalne skupnosti (npr. za obolele za cerebralno paralizo, ...)
- ✓ Dostopna kultura za invalide
- ✓ Dnevni center za brezdomce in kapacitete za nočitev brezdomcev
- ✓ Dostopne javne institucije za invalide
- ✓ Center za otroke in mladino
- ✓ Varne točke
- ✓ Atletski stadion
- ✓ Center nordijske hoje
- ✓ Večnamenska dvorana
- ✓ Razvoj kulture, kulturne ponudbe in kulturnega turizma
- ✓ Selitev MIKK v nove, večje prostore
- ✓ Razvoj vaških jeder in kulture na podeželju
- ✓ Ohranjanje kulturnih in etnološki posebnosti
- ✓ Podpora zavetišču za hišne ljubljence
- ✓ Stanovanjska koordinacija za strokovnjake, ki bi se v mesto priselili
- ✓ Nakup gradbenih parcel za gradnjo individualnih hiš
- ✓ Nakup stanovanj za socialna stanovanja (JSS)
- ✓ Vrtnički in spodbujanje ekološkega vrtnarstva
- ✓ Javna kuhinja
- ✓ Spodbujanje prostovoljstva
- ✓ Spodbujanje humanitarne dejavnosti

Viri

1. Aktualno 2.0.. 2012. Zelena ekonomija postaja vidna (tudi v številkah). Dostop na: <http://www.aktualno.biz/2012/06/zelena-ekonomija-postaja-vidna-tudi-v.html>
2. City of Vancouver. 2012. Greenest City Action Plan. Dostop na: <http://vancouver.ca/files/cov/Greenest-city-action-plan.pdf>
3. CZR. 2012. Kratke prehranske verige. Dostop na: <http://czt.si/kratke-prehranske-verige.aspx>
4. Dekleva. Mojca. 2012. Zelena ekonomija. Dostop na: <http://sl.mojcakleva.eu/tag/zelena-ekonomija/>
5. Dnevnik Moj dom. 2012. Trajnostna gradnja: trend z zelenjem izoliranih streh. Dostop na: <http://mojdom.dnevnik.si/sl/Energija/3867/Trajnostna+gradnja%3A+trend+z+zelenjem+izoliranih+streh>
6. Ekokolesa. 2012. Električna kolesa. Dostop na: <http://www.ekolesa.si/galerija-elektricnih-koles>
7. Energap. 2013. Trajnostne oblike transporta. Dostop na: <http://www.energap.si/?viewPage=103>
8. Evropski parlament. 2006. Tematska strategija za urbano okolje, Resolucija Evropskega parlamenta o tematski strategiji za urbano okolje (2006/2061(INI)).
9. Fokus. 2004. Trajna mobilnost. Dostop na: www.fokus.si/files/Publikacije/trajnostna_mobilnost.pdf
10. HDR. 2012. HDR's Carbon Footprint. Dostop na: <http://www.hdrinc.com/about-hdr/sustainability/hdrs-carbon-footprint>
11. IPOP. 2012. Prispevek drevja k hodljivosti mesta. Dostop na: <http://ipop.si/2012/05/01/prispevek-drevja-k-hodljivosti-mesta/>
12. Mestna občina Murska Sobota. 2012. Občinski program varstva okolja. Dostop na: <http://www.murska-sobota.si/ob%C4%8Dinski-program-varstva-okolja>.
13. Mestna občina Murska Sobota. 2012. Energetska zasnova Mestne občine Murska Sobota. Dostopa na: <http://www.murska-sobota.si/energetska-zasnova-mestne-ob%C4%8Dine-murska-sobota-0>.
14. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. 2004. Nacionalni program varstva okolja, Osnutek za javno razpravo. Ljubljana: MOPE
15. NEP Slovenija. 2012. Zelena fasada. Dostop na: http://nep.vitra.si/datoteke/clanki/Zelena_Fasada.pdf
1. Razvojni center Murska Sobota. 2012. Program in strategija izoblikovanje ekološke skladnosti mest. Predlog pripravljen v okviru projekta 3 parki – 3 park.
2. Razvojni center Murska Sobota. 2012. Ukrepi za zaščito naravnih habitatov v urbanih območjih – povzetek izsledkov v okviru projekta 3 parki – 3 park. Vizija razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020
3. Simoneti. Maja. 2000. Narava v mestu / med načrtovanim in spontanim. Dostop na: <http://www.dkas.si/?id=3,9,42>
4. SLO NEP, 2012. Čista in kakovostna pitna voda. Dostop na: <http://www.slonep.net/gradnja/instalacije/cista-in-kakovostna-pitna-voda>
5. Tihec. Simon. 2012. Kaj dihamo v mestih. Dostop na: <http://varcevanje-energije.si/ekoloska-zavest-cloveka/kaj-dihamo-v-mestih.html>
6. Umanotera. 2012. Ogljični odtis. Dostop na: <http://www.umanotera.si/index.php?node=263>
7. Umanotera 2007. Ogljučni odtis – Uvod za podjetja in organizacije. Dostop na: http://www.umanotera.org/upload/files/Ogljicni%20odtis_1.pdf

8. UNEP. 2012. Green Economy Report. Dostop na: <http://www.unep.org/greenconomy/greenconomyreport/tabid/29846/default.aspx>Wikipedia, 2012. Trajnostni razvoj. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj
9. USA Environment Protection Agency. 2012. Green American Capitals. Dostop na: <http://www.epa.gov/dced/greencapitals.htm>
10. Wikipedia, 2012. Zelena politika. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zelena_politika
11. Wikipedia, 2012. Eco-cities. Dostop na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Eco-cities>
12. Wikipedia, 2012. Sonaravna mesta. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Sonaravna_mesta
<http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/svo/knj03.pdf>
13. Wikipedia, 2012. Zero waste management. Dostop na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zero_waste_management
14. ZRMK. 2012. Kriteriji za trajnostno gradnjo in zeleno javno naročanje. Dostop na: <http://www.gi-zrmk.si/zrmkinstitut/pdf/Kriteriji-za-trajnostno-gradnjo-in-zeleno-javno-narocanje-GI-ZRMK.PDF>